

Krystian Truth Czaplicki: Rozhovor k výstavě Optimalizované bajky o dobrém životě

Otázky: Daniela a Linda Dostálkové, Marek Pokorný

Překlad: Kateřina Danielová

Krystian Truth Czaplicki odpovídá na otázky související s dobrým životem, wellbeingem a konflikty, které toto téma v současnosti způsobuje.

Umělec se účastní výstavy Optimalizované bajky o dobrém životě (22/9/2022–1/1/2023) v PLATO.

„Neexistuje snad již nikdo, kdo by neměl žádný volný čas. Kancelář není stálým útočištěm a neděle se staly institucí. V těchto úžasných hodinách volna by tedy měl mít každý v zásadě možnost se skutečně nudit. Ale i když lidé nechtějí nic dělat, něco se jim stane: svět se postará o to, aby nenašli sami sebe.“ (Henri Lefebvre, Kritika každodenního života, 2014). Mohla byste popsat, jak nakládáte se svým volným časem?

Myslím, že zažít skutečnou nudu je pro tvůrčí proces stěžejní, protože myslí to umožňuje bloudit v netušených oblastech. Výborným podnětem jsou také extrémní sporty. Už šest let jsem nadšeným lezcem, takže trávím hodně volného času na místní lezecké stěně; taky tam dávám individuální hodiny a učím lezení na jednotlivých sekcích.

Nástrojem výstavy, který nabízíme jako jakýsi podpůrný prvek, je žánr bajky. Jde o vyprávění, které snad poněkud mechanicky poučuje a poskytuje návod na dobrý život, obvykle ve snaze vnutit čtenáři pravdy a ctnosti daného společenského řádu. Už jen samo ztotožnění člověka se zvířetem a jeho zjevná nadvláda nad ním přirozeně nabízí řadu kritických a nezodpovězených otázek. Kdo si koho či co podřizuje, kdo se o koho stará a především kdo je zde definován jako nezávislý subjekt, to vše je předmětem

zkoumání. Dokázala byste se vcítit do nějaké vámi smyšlené bajky? Kdo nebo co by bylo jejími protagonisty?

Když jsem byl malý, maminka mi často četla pohádky Hanse Christiana Andersena. Dokonce mě po něm pojmenovali. Moc se mi líbí pohádka Císařovy nové šaty.

Jsou vaše každodenní rutina a zdravý životní styl neustále pronásledovány nezdravými rituály? Pokud ano, mohla byste některé z nich uvést?

Jsem perfekcionista a bohužel se často zbytečně rozčílím kvůli nějakému nepodstatnému detailu.

Kniha americké kulturní teoretičky Lauren Berlantové Krutý optimismus (2011) pojednává o destrukci našich kolektivních představ o životě. Tzv. krutý optimismus je podle autorky něco, po čem toužíme a co je ve skutečnosti překážkou našeho rozkvětu. Berlantová také tvrdí, že „tam, kde nástroje, na nichž jsme závislí, abychom dosáhli dobrého života – záchranná síť, jistota zaměstnání, meritokracie, dokonce i trvalá intimita v našem romantickém životě –, zdegenerovaly do fantazií, které mají stále menší vztah k tomu, jak lidé mohou žít. Jak touha po určité představě dobrého života 20. století – v poválečném období –, kdy žijeme v přesvědčení, že pokud člověk dostatečně tvrdě pracuje nebo splňuje určité podmínky, může dobrého života dosáhnout, často brání lidem podniknout kroky nezbytné k ochraně vlastních zájmů; představit si jinou možnou budoucnost.“ Můžete odhalit své osobní nedosažitelné představy o dobrém životě?

Jsem se svým životem spokojený.

Vybíráme si svůj životní styl, nebo jsme jím vybíráni?

Pravděpodobně platí obojí.

Soukromí dnes znamená zůstat off-line. Je čas u obrazovky něco, co máte plně pod kontrolou?

Ano, protože nejsem na sociálních sítích. Ale rád se dívám na videa se skateboardingem a snowboardingem přes Instagram své přítelkyně. Někdy také fotím a připravuji její posty. Pokud to člověk nedělá moc často, je to stimulující.

Německá teoretička umění Isabelle Graw (In Another World: Notes, 2014–2017) tvrdí, že „jedna z podmínek neoliberalismu je, že trh zasahuje do oblastí, které byly dříve považovány za ‚soukromé‘, a tedy chráněné před jeho hodnotící logikou – jako je tělo, zdraví, sociální vztahy – a činí i tyto oblasti předmětem ekonomické optimalizace. Naše nejnítějnější životy – naše koníčky, vztahy a těla – se pak v podstatě stávají středisky nákladů. Pokud se nám je nepodaří optimalizovat, cítíme se znevýhodnění. Blahobyt tak nahrazuje morálku, ale zdaleka nás nenaplnuje energií, nýbrž vytváří svou vlastní tyranii. Když se totiž cílem stane sebezdokonalování, vede přirozeně k narcismu. Pracujete efektivně, vyděláváte dost peněz, jíte správně, cvičíte dostatečně? Optimalizujete se?“

Připadá mi to všechno úplně přirozené – nijak se neomezuji, snažím se dělat to, co mě někam posouvá a co mě i mou rodinu činí šťastnými.

Volná činnost stojí zcela vědomě mimo „běžný“ život jako něco „neseriózního“ a zároveň pohlcujícího, bez časových a prostorových hranic – a především bez vidiny zisku. Vzhledem k tomu, že práce umělce je často mylně vnímána jako volná činnost, trávíte svůj volný čas skutečně něčím jiným než prací?

Ano, hlavně lezečtvím a čtením knih – nepopírám, že jde většinu o knihy o umění.

Máte někdy nutkavou potřebu utéct od zaběhlé pracovní etiky, schémat, vizuality, formy, způsobu komunikace, tedy obecně od toho, co je vám vlastní?

Nijak nutkavou. Ale v průběhu posledních šestnácti let jsem se ve své práci několikrát posunul novým směrem. Není to vždycky snadné, ale určitě to člověku rozšíří obzory a osvěží to jeho způsob myšlení.

V okamžiku, kdy máme všechny indicie, že se planeta Země zhroutí, cítíte konflikt spojený s rozhodnutími, která se prolínají s vaší tvorbou či realizací uměleckých děl a otázkami životního prostředí?

Ne, od roku 2017 vědomě nedělám víc než 2 nebo 3 sochy ročně.

Wellbeing je, zdá se, tak samozřejmý, že uniká kontrole a původně užitečný nástroj se spíše mění v očekávání – od nás samých i od druhých. Blahobyt nahradil morálku. Místo abychom se snažili zlepšit svět, snažíme se zlepšit sami sebe. Jaké předpovídáte budoucí možné aktivity v oblasti wellbeingu?

Když je člověk nešťastný, nemůže nijak spravit svět, ale když je šťastný, tak má určitou šanci. Myslím, že sport a koníčky, které člověka opravdu baví, budou vždycky prostředkem k dosažení dobrého životního pocitu.

Krystian Truth Czaplicki, narozen v roce **1984** v Evropě.

